

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Cynllun Archwilio 2017– Cyngor Sir Ddinbych

Blwyddyn archwilio: 2016-17

Dyddiad cyhoeddi: Mawrth 2017

Cyfeirnod y ddogfen: 227A2017

Paratowyd y ddogfen hon at ddefnydd mewnol Cyngor Sir Ddinbych fel rhan o waith a wnaed/i'w wneud yn unol â swyddogaethau statudol.

Nid yw Archwilydd Cyffredinol, staff Swyddfa Archwilio Cymru na, lle bo hynny'n gymwys, yr archwilydd a benodwyd yn cymryd cyfrifoldeb yng nghyswllt unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog nac unrhyw weithiwr arall fel unigolyn, nac i unrhyw drydydd parti.

Os derbynir cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddo, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000.

Mae cod adran 45 yn gosod allan yr arfer i'w ddilyn wrth drin ceisiadau a ddisgwylir o awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori gyda thrydydd partïon perthnasol. Yng nghyswllt y ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol.

Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynghylch datgelu neu ail-ddefnyddio'r ddogfen hon at Swyddfa Archwilio Cymru at info.officer@audit.wales.

Cynhyrchwyd y ddogfen hon gan Swyddfa Archwilio Cymru.

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay. Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Cynnwys

Cynllun Archwilio 2017

Crynodeb	4
Archwilio'r cyfrifon	4
Ardystio ceisiadau a chofnodion grant	7
Gwaith arall a wnaed	7
Archwilio perfformiad	8
Ffi, tîm archwilio ac amserlen	10
Datblygiadau yn y dyfodol wedi fy ngwaith archwilio	13

Atodiadau

Atodiad 1 – cyfrifoldebau pawb	14
Atodiad 2 – gwaith perfformiad yn amlinellid archwilio llynedd sydd yn dal yn digwydd	16
Atodiad 3 – astudiaethau gwerth-am-arian cenedlaethol	17
Atodiad 4– datblygiadau eraill at y dyfodol	19

Cynllun Archwilio2017

Crynodeb

- 1 Fel eich archwilydd allanol, fy amcan yw cynnal archwiliad sydd yn cyflawni fy nyletswyddau statudol fel Archwilydd Cyffredinol ac sy'n cyflawni fy ymrwymadau dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur), Deddf Llywodraeth Leol 1999, a'r Cod Ymarfer Archwilio, sef:
 - archwilio ac ardystio a yw eich datganiadau ariannol yn 'gywir a theg' ai peidio;
 - asesu a wnaethoch drefniadau priodol i sicrhau darbodaeth, effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd wrth ddefnyddio adnoddau;
 - archwilio ac asesu a wnaethoch gyflawni dyletswyddau a chwrdd â gofynion y Mesur ai peidio; a
 - chynnal astudiaethau i'm galluogi i wneud argymhellion i wella darbodaeth, effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd neu i wella trefniadau rheoli ariannol neu eraill.
- 2 Diben y cynllun hwn yw gosod allan y gwaith y bwriadaf ei wneud, pryd y'i gwneir, faint fydd yn gostio a phwy fydd yn ei wneud.
- 3 Ni osodwyd unrhyw gyfyngiadau arnaf wrth gynllunio cwmpas yr archwiliad hwn.
- 4 Mae fy nghyfrifoldebau, ynghyd â rhai'r rheolwyr a'r rhai sydd â dyletswydd llywodraethiant, wedi eu gosod allan yn **Atodiad 1**.

Archwilio'r cyfrifon

- 5 Fy nghyfrifoldeb i yw cyhoeddi tystysgrif ac adrodd ar y datganiadau ariannol sydd yn cynnwys barn am eu 'cywirdeb a'u tegwch'.
- 6 Byddaf yn ystyried hefyd a wnaeth Cyngor Sir Ddinbych (y Cyngor) drefniadau priodol ai peidio i sicrhau darbodaeth, effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd yn ei ddefnyddio o adnoddau ac yn adrodd am eithriad os na fydd y Datganiad Llywodraethiant Blynyddol yn cydymffurfio â gofynion.
- 7 Mae **Atodiad 1** yn gosod allan fy nghyfrifoldebau yn llawn.
- 8 Mae'r gwaith archwilio a wnaeth i gyflawni fy nghyfrifoldebau yn ymateb i'm hasesiad o risgiau. Mae'r ddealltwriaeth hon yn caniatáu i mi ddatblygu agwedd archwilio sydd yn canolbwyntio ar ymdrin â risgiau penodol ac ar yr un pryd i roi sicrwydd am y datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd. Mae tri cham i'm hagwedd archwilio, a gosodir y rhain allan yn **Arddangosyn 1**.

Arddangosyn 1: fy agwedd archwilio

- 9 Mae'r risgiau o gam-ddatgan sylweddol sydd yn fy marn i yn arwyddocaol ac felly sydd angen ystyriaeth archwilio arbennig wedi eu gosod allan yn [Arddangosyn 2](#) ynghyd â'r gwaith y bwriadaf wneud i ymdrin â hwy.

Arddangosyn 2: risgiau datganiadau ariannol

Risg datganiadau ariannol	Ymateb archwilio arfaethedig
Mae'r risg y bydd rheolwyr yn gwrthwneud camau rheoli yn bresennol ym mhob endid. Oherwydd nad oes modd rhagweld sut y gall gwrthwneud o'r fath ddigwydd, fe'i gwelir fel risg arwyddocaol yn unol â'r Safon Ryngwladol ar Archwilio (ISA) 240.	Byddwn yn: <ul style="list-style-type: none"> • rhoi prawf ar briodoldeb cofnodion mewn dyddlyfrau ac addasiadau a wnaed wrth baratoi'r datganiadau ariannol; • adolygu amcangyfrifon cyfrifo i weld a oes gogwydd; a • gwerthuso'r rhesymeg dros unrhyw drafodion arwyddocaol y tu allan i drefn arferol busnes.
Paratoir y datganiadau ariannol yn unol â Chod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo Awdurdodau Lleol (y Cod). Mae nifer o newidiadau arwyddocaol am 2016-17, gan gynnwys gofyniad am Ddadansoddiad Gwariant a Chyllido newydd yn ychwanegol ar ddadansoddiad gwariant diwygiedig yn y Cyfrif Incwm a Gwariant Cyfunol (CIES). Hefyd, mae angen ail-ddatgan CIES y flwyddyn flaenorol (2015/16).	Bydd fy nhîm archwilio yn gwneud y canlynol: <ul style="list-style-type: none"> • parhau i weithio gyda'r Cyngor a'i staff a'u cefnogi i gytuno ar y cyflwyniad mwyaf priodol yn y datganiadau ariannol; • gwneud gwaith archwilio cynnar ar gynigion i ymdrin â gofynion newydd y Cod; a • chytuno ar welliannau i'r fethodoleg a'r papurau gweithio i gefnogi'r datganiadau ariannol, lle bo angen.
Yn 2016-17, bwriada'r Cyngor ail-brisio ei stoc tai fel rhan o raglen dreigl y Cyngor o ail-brisio Eiddo, Offer a Chyfarpar (asedau sefydlog).	Byddwn yn dylunio profion archwilio er mwyn sicrhau y cynhaliwyd yr ymarferiad ail-brisio yn briodol ac y gwnaed cyfrif cywir am yr ailbrisiadau gofynnol am ddatganiadau ariannol 2016-17.
Bydd paratoi'r Datganiad Cyfrifon yn golygu amcangyfrif nifer o ffigyrau cyfrif megis darpariaethau ar gyfer rhwymedigaethau'r Cyngor.	Byddwn yn adolygu'r canlynol: <ul style="list-style-type: none"> • sail gwneud amcangyfrifon cyfrifo arwyddocaol am 2016-17; a • sicrhau y cynhwysir gofynion cyfrifo a datgelu priodol yn y datganiadau ariannol.

Risg datganiadau ariannol	Ymateb archwilio arfaethedig
Yr ydym wedi nodi nifer o ddatgeliadau fel rhai sylweddol eu natur. Mae'r rhain yn cynnwys datgelu Partion Cysylltiedig a Thâl Uwch-Swyddogion.	Byddwn yn: <ul style="list-style-type: none"> • adolygu'r holl nodiadau a datgeliadau sydd yn sylweddol eu natur; a • rhoi prawf ar y datgeliadau hyn er mwyn gofalu eu bod yn gyson â'r dystiolaeth gefnogol ac yn unol â'r Cod.

- 10 Nid chwilio yr wyf am sicrwydd absoliwt am wirionedd a thegwch y datganiadau ariannol a'r nodiadau cysylltiol, ond mabwysiadu yn hytrach gysyniad sylwedd. Fy nod yw adnabod camddatganiadau o sylwedd, hynny yw, rhai a allai arwain at gamarwain y sawl sy'n darllen y cyfrifon. Rhoddaf adroddiad am y lefelau lle byddaf yn barnu bod camddatganiadau o'r fath yn rhai sylweddol i'r Pwyllgor Llywodraethiant Corfforaethol cyn cwblhau'r archwiliad.
- 11 At ddibenion adrodd, byddaf yn trin unrhyw gamddatganiadau islaw lefel 'ddibwys' (5% o sylwedd) fel rhai heb fod angen eu hystyried gan y sawl sydd â chyfrifoldeb am lywodraethiant ac felly ni fyddaf yn adrodd amdanant.
- 12 Seilir fy ffioedd ar y rhagdybiaethau a ganlyn:
- bydd gwybodaeth a ddarperir i gefnogi'r datganiadau ariannol yn amserol, i fyny i'r safon a ddisgwylir ac wedi bod yn destun adolygiad sicrhau ansawdd;
 - darperir llety a chyfleusterau priodol i alluogi i'm tîm archwilio gyflawni'r archwiliad mewn dull effeithlon;
 - bydd yr holl swyddogion priodol ar gael yn ystod yr archwiliad;
 - mae gennych yr holl gamau rheoli a gwiriadau yn barod fel y gall y Swyddog Ariannol Cyfrifol roi i mi bob sicrwydd sydd angen arnaf yn y Llythyr Cynrychiolaeth a gyfeiriwyd ataf; ac
 - mae rhaglen waith gynlluniedig yr Archwilwyr Mewnol yn gyflawn ac ymatebodd y rheolwyr i faterion a all fod wedi effeithio ar y datganiadau ariannol.
- 13 Yn ychwanegol at fy nghyfrifoldebau yng nghyswllt archwilio datganiadau ariannol statudol y Cyngor a osodwyd allan uchod, mae gofyn i mi hefyd ardystio ffurflen i Lywodraeth Cymru sy'n rhoi gwybodaeth am y Cyngor i gefnogi paratoi Cyfrifon y Llywodraeth Gyfan.

Ardystio ceisiadau a chofnodion grant

- 14 Gofynnwyd i mi wneud gwaith ardystio ar geisiadau a chofnodion grantiau'r Cyngor. Archwiliwyd cyfanswm, o 13 cais am grant yn 2015-16 ac er nad yw'r rhaglen derfynol o grantiau a chofnodion sydd angen eu hardystio am 2016-17 yn derfynol eto, rhagwelaf mai tebyg fydd nifer yr hawliadau fydd angen eu harchwilio.
- 15 Mae fy ffi archwilio am y gwaith hwn wedi ei osod allan yn [Arddangosyn 6](#).
- 16 Mae adroddiad ar wahân, Ardystiad Grantiau a Chofnodion 2015-16, i'w gyhoeddi sydd yn crynhoi'r materion mwyaf arwyddocaol a/neu gylchol a nodwyd gennyf wrth wneud gwaith ardystio grantiau yn 2015-16.

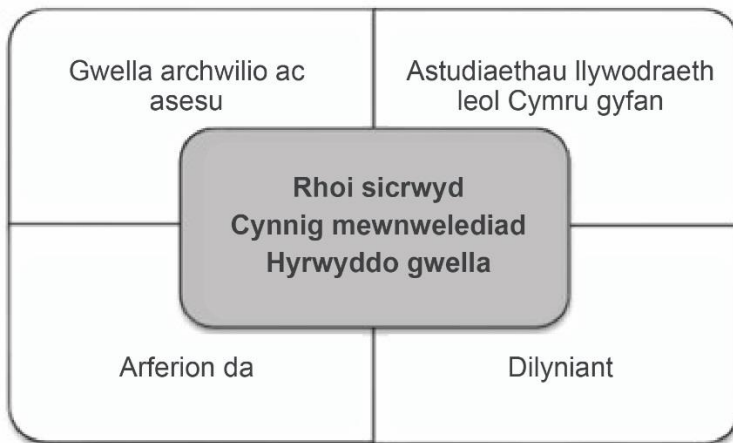
Gwaith arall a wnaed

- 17 Yr wyf hefyd yn gyfrifol am archwilio yn annibynnol Gydbwyllgor yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE). Ni nodais unrhyw risgiau penodol yng nghyswllt y Cydbwyllgor. Mae fy ffi archwilio am y gwaith hwn wedi ei osod allan yn [Arddangosyn 6](#).
- 18 Fe fyddwch yn ymwybodol fod Bwrdd Cod Cyfrifo Awdurdodau Lleol CIPFA/LASAAC (Bwrdd y Cod) wedi gohirio'r symudiad arfaethedig i fesur ased rhwydwaith briffyrdd awdurdodau lleol ar gost amnewid gwerthostyngiad. Bydd Bwrdd y Cod, yn ei gyfarfod ym Mawrth 2017, yn ystyried a fydd y cyfraddau Cost Amnewid Gros a'r prosesau sicrhau canolog yn cael eu cyflwyno yn amserol er mwyn galluogi eu gweithredu yn llwyddiannus yn 2017/2018. Cyflwynir y gofynion yng Nghod 2017-18.
- 19 Nid oes modd cynnwys unrhyw waith archwilio ychwanegol yng nghyswllt ased rhwydwaith y priffyrdd o fewn y ffioedd presennol. Cytunir ar y gost archwilio ychwanegol ar sail ansawdd systemau a chofnodion y Cyngor ac argaeledd sicrwydd canolog. Rhagwelaf y caiff y ffioedd ychwanegol yng nghyswllt ased rhwydwaith y priffyrdd eu hadlewyrchu yn y ffi archwilio am 2017-18.
- 20 Fodd bynnag, bydd yn bwysig i awdurdodau gynnal eu momentwm wrth baratoi am y newid arwyddocaol hwn ac efallai y byddant yn dymuno ymwneud a'u harchwilydd allanol wrth iddynt fwrw ymlaen. Fe drafodaf gyda chi gwmpas unrhyw waith paratoi ychwanegol fydd ei angen yn 2017 ac unrhyw ffi archwilio ychwanegol am y cyfryw waith.

Archwilio perfformiad

21 Dangosir cydrannau fy ngwaith archwilio perfformiad yn **Arddangosyn 3**.

Arddangosyn 3: cydrannau fy ngwaith archwilio perfformiad

- 22 Mae llywodraeth leol yng Nghymru yn mynd trwy gyfnod o newid nas gwelwyd ei fath. Mae llymder yn brathu o hyd, mae gofyn i gyrff a archwiliwyd fabwysiadu egwyddor datblygu cynaliadwy o Ebrill 2016 ymlaen, ac erys ad-drefnu llywodraeth leol yn bwnc trafod.
- 23 Ar gyfer 2017-18 bydd y Mesur yn ei le o hyd, a bydd gofyn i mi o hyd archwilio i weld a fydd awdurdodau yn cwrdd â'u dyletswydd i wneud trefniadau ar gyfer gwella parhaus. Yr her i mi yn y cyfnod ansicr hwn yw cydbwysu fy nyletswyddau presennol, newydd ac arafethedig gyda'r angen i barhau i gynnal archwiliadau ac asesiadau ystyrlon, cymesur a seiliedig ar risg.
- 24 Yn ystod 2016 ymgynghorais â chyrrff gwasanaeth cyhoeddus ynghylch y ffordd orau i mi gyflawni fy ngwahanol ddyletswyddau ac ar yr un pryd gadw'r cydbwysedd gorau ac ychwanegu gwerth trwy wneud y canlynol:
- rhoi sicrwydd ynghylch llywodraethiant a stiwardiaeth arian ac asedau cyhoeddus;
 - cynnig mewnwelediad i'r graddau y defnyddir adnoddau yn ddoeth wrth gwrdd ag anghenion pobl; a
 - nodi a hybu ffyrdd o wella darparu gwasanaethau cyhoeddus.
- 25 Yn ychwanegol at y rhaglen flynyddol o waith archwilio ac asesu, mae Swyddfa Archwilio Cymru hefyd yn cynnal rhaglen o Astudiaethau Llywodraeth Leol. Cynhwysir y gwaith hwn yn amcangyfrifon Swyddfa Archwilio Cymru am gyllid Cronfa Gyfunol Cymru ac nid ffioedd lleol. Mae **Arddangosyn 4** yn crynhoi'r sefyllfa bresennol am y rhaglen gyfredol o astudiaethau. Mae'r astudiaethau hyn yn bennaf yn arwain at adroddiad cenedlaethol wedi ei ategu gan allbynnau arfer da a dysgu a rennir yn hytrach na chan adroddiadau lleol. Lle bo canfyddiadau lleol yn

berthnasol, fe'u cedwir mewn gwaith asesu gwella ac adroddir amdanynt mewn Adroddiadau Gwella Blynyddol, yn dibynnu ar amseru a chanolbwynt casgliadau.

Arddangosyn 4: Astudiaethau Llywodraeth Leol

Astudiaeth	Statws
Astudiaethau 2015-16	
Diogelwch cymunedol	Cyhoeddwyd Hydref 2016
Cynhyrchu incwm a chodi tâl	Cyhoeddwyd Tachwedd 2016
Cyllido gwasanaethau'r trydydd sector gan y Cyngor	Cyhoeddwyd Ionawr 2017
Astudiaethau 2016-17	
Sut mae llywodraeth leol yn rheoli galw	Gwaith maes
Comisiynu strategol	Gwaith maes
Gwella llesiant trwy addasiadau tai	Gwaith maes

26 O ystyried yr holl ffactorau hyn, dyma fydd fy rhaglen waith am 2017-18:

Arddangosyn 5: rhaglen archwilio perfformiad

Rhaglen Archwilio Perfformiad	Disgrifiad byr
<p>Archwiliad gwella a gwaith asesu gan gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> Cynllunio Gwella ac adrodd am archwilio Dilyniant i gynigion lleol a chenedlaethol am welliannau/argymhellion Prosiectau lleol seiliedig ar risg – i'w cadarnhau Adroddiad Gwella Blynyddol 	<p>Ardystio sylfaenol y cynllun gwella ac adroddiad blynyddol.</p> <p>Adolygiad dilynol o sampl o gynigion lleol a chenedlaethol ar gyfer gwella/argymhellion.</p> <p>Caiff Briffiau Prosiect eu rhannu cyn cychwyn gweithio ar y prosiect.</p> <p>Crynodeb o waith archwilio perfformiad a wnaed yn ystod y flwyddyn.</p>
Gwaith Blwyddyn Un Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (LICD)	<p>Sylwebaeth Blwyddyn Un: Byddwn yn casglu tystiolaeth am y modd mae'r 44 corff yn dechrau ymateb i ofynion Deddf LICD ac yn nodi enghreifftiau o arfer arbennig sy'n ymddangos. Bwriad y gwaith fydd cefnogi gwella a bod yn sail o wybodaeth i waith archwilio yn y dyfodol dan Ddeddf LICD.</p>

Rhaglen Archwilio Perfformiad	Disgrifiad byr
Adolygiad craffu LICD	Bydd yr adolygiad hwn yn archwilio effaith Deddf LICD ar waith pwyllgorau craffu, gan gynnwys craffu PSB, hwyluso gwella a rhannau arferion da.
Adolygiad o safbwynt Defnyddwyr Gwasanaeth	Gan adeiladu ar waith a wnaed ar Astudiaeth Llywodraeth Leol Ymdrin â Dibyniaeth a Galw, bydd y prosiect hwn yn rhoi prawf ar ryngwyneb defnyddwyr gwasanaeth pob awdurdod. Bydd yr adolygiad yn gwerthuso sut deimlad (fel aelod o'r cyhoedd) yw ymwneud â gwasanaethau'r Cyngor, fydd â detholiad o wasanaethau a sefyllfaoedd.

- 27 Mae'r prosiectau archwilio perfformiad a gynhwyswyd yng Nghynllun Archwilio llynedd, sydd naill ai'n dal wrthi neu a roddwyd yn lle prosiectau eraill trwy gytundeb a chi, wedi eu gosod allan yn [Atodiad 2](#).

Ffi, tîm archwilio ac amserlen

Ffi

- 28 Nid yw Swyddfa Archwilio Cymru yn cynhyrchu elw ar ffioedd. Mae deddfwriaeth yn mynnu na ally ffioedd a godir fod yn uwch na chost lawn cyflawni'r swyddogaeth y mae a wnelo'r ffi â hi. Mae cyfraddau'r ffioedd wedi eu gosod ar lefel i adennill y gost yn llawn. Cadwyd cyfraddau fy ffioedd yr un fath am 2017 a bydd fy nhimau archwilio yn parhau i chwilio am gamau effeithlonrwydd yn eu harchwiliadau, gan groesawu gweithio gyda chi yn adeiladol ar hyn.
- 29 Mae amcangyfrif eich ffi o £272,272 am 2017 yn [Arddangosyn 6](#). Cadwyd y ffi archwilio ar yr un lefel â llynedd yn unol â pholisi gosod ffioedd Swyddfa Archwilio Cymru.

Arddangosyn 6: ffi archwilio

Mae archwilio	Ffi arfaethedig (£)	Union ffi llynedd (£)
Archwilio'r cyfrifon²	178,234	178,234
Gwaith archwilio perfformiad:³	93,882	93,882
Cyfanswm ffi	272,116	272,116
Gwaith ardystio grantiau	60,000	60,000
Gwaith archwilio ariannol arall		
Cydbwyllgor Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE)	1,134	1,134

Nodiadau:

- ¹ Nid yw'r ffioedd a ddangosir yn y ddogfen hon yn cynnwys TAW, nad yw bellach yn cael ei godi arnoch
 - ² Taladwy Tachwedd 2016 i Hydref 2017
 - ³ Taladwy Ebrill 2017 i Fawrth 2018
 - ⁴ Taladwy wrth i'r gwaith gael ei wneud
 - ⁵ Taladwy wrth i'r gwaith gael ei wneud ac yn amodol ar lefel y profi sydd ei angen.
- 30 Bydd cynllunio yn digwydd yn gyson, ac efallai y bydd angen newidiadau i'm rhaglen o waith archwilio, ac felly fy ffi, os daw unrhyw risgiau allweddol newydd i'r amlwg. Ni wnafr unrhyw newidiadau heb yn gyntaf eu trafod gyda'r Cyngor.
- 31 Mae mwy o wybodaeth am gyfraddau fy ffioedd a gosod ffioedd ar [wefan Swyddfa Archwilio Cymru](#).

Tîm archwilio

- 32 Ceir crynodeb am brif aelodau fy nhîm, ynghyd â'u manylion cyswllt, yn [Arddangosyn 7](#).

Arddangosyn 7: fy nhîm

Enw	Rôl	Rhif cyswllt	Cyfeiriad e-bost
Anthony Veale	Cyfarwyddwr Ymwneud ac Arweinydd Ymwneud – Archwilio Ariannol	02920 320585	anthony.veale@audit.wales
Huw Rees	Arweinydd Ymwneud – Archwilio Perfformiad	0290 320599	huw.rees@audit.wales
Michelle Phoenix	Rheolwr Archwilio Ariannol	07966 073281	michelle.phoenix@audit.wales
Gareth Evans	Arweinydd Tîm Archwilio Ariannol	02920 320500	gareth.evans@audit.wales

Enw	Rôl	Rhif cyswllt	Cyfeiriad e-bost
Jeremy Evans	Rheolwr Archwilio Perfformiad	07825 052861	jeremy.evans@audit.wales
Gwilym Bury	Arweinydd Archwilio Perfformiad	07813 564432	gwilym.bury@audit.wales

- 33 Gallaf gadarnhau fod holl aelodau fy nhîm yn annibynnol ar y Cyngor, ei swyddogion a chydbwyllgor yr AHNE. Gallaf gadarnhau nad oes unrhyw fgythiadau hysbys i annibyniaeth yr Archwilydd a Benodwyd na staff archwilio arall, a'm bod wedi cydymffurfio â pholisi cylchdroi Swyddfa Archwilio Cymru.

Amserlen

- 34 Fe fyddaf yn darparu adroddiadau, neu allbynnau eraill fel y cytunwyd arnynt, i'r Cyngor yn ymdrin â'r meysydd gwaith a nodwyd yn y ddogfen hon. Mae fy ngherrig milltir allweddol wedi eu gosod allan yn [Arddangosyn 8](#).

Arddangosyn 8: amserlen

Allbwn a gynlluniwyd	Gwaith a wnaed	Adroddiad terfynol
Cynllun Archwilio2017	Ionawr i Fawrth 2017	Mawrth 2017
Gwaith cyfrifon ariannol: <ul style="list-style-type: none"> Eitemau Archwilio i'w cyflwyno Adroddiad Archwilio Datganiadau Ariannol Barn ar y Datganiadau Ariannol Cyflwyno Cyfrifon Llywodraeth Gyfan 	Chwefror i Fedi 2017	Mawrth 2017 Medi 2017 Medi 2017 Hydref 2017
Gwaith perfformiad: Rhoddir y rhaglen ar ei ffurf derfynol cyn gynted ag sy'n ymarferol: Gweler paragraffau 22 i 26 uchod	I'w gadarnhau	I'w gadarnhau
Adroddiad Gwella Blynyddol	Trwy gydol y flwyddyn	Mehefin 2018
Adroddiad Archwilio Blynyddol	Mai i Dachwedd 2016	Tachwedd 2017
Cynllun Archwilio2018	Rhagfyr 2017 i Chwefror 2018	Mawrth 2018

* Yn amodol ar glirio'r canfyddiadau drafft mewn pryd gan y Cyngor.

Datblygiadau yn y dyfodol wedi fy ngwaith archwilio

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

35 Daeth Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn gyfraith yn Ebrill 2015. Mae'r Ddeddf yn mynnu fy mod yn adrodd cyn etholiadau nesaf y Cynulliad Cenedlaethol am sut y mae cyrff cyhoeddus yn gweithredu yn unol ag egwyddorion datblygu cynaliadwy wrth osod eu hamcanion llesiant a chymryd camau i gwrdd â hwy. Yn 2017, byddaf yn gwneud fy ngwaith cyntaf dan y Ddeddf - Sylwebaeth Blwyddyn Un - er mwyn deall sut y mae cyrff yn dechrau ymateb i'r gofynion. Byddaf hefyd yn gweithio ar y cyd gyda nifer fechan o gyrff cyhoeddus, gan gynnwys sector llywodraeth ganol, i ddatblygu agwedd archwilio sydd yn ystyrlon a chymesur ac y bydd modd ei haddasu yn y blynyddoedd i ddod.

Arall

36 Mae manylion datblygiadau eraill at y dyfodol gan gynnwys newidiadau i IFRS allweddol a seminarau Cyfnewidfa Arfer Da (GPX) Swyddfa Archwilio Cymru yn **Atodiad 4**.

37 Nod rhaglen GPX Swyddfa Archwilio Cymru yw ceisio cefnogi gwella gwasanaethau cyhoeddus ledled Cymru trwy adnabod a rhannu arferion da. Mae'r seminarau GPX yn dwyn nifer fawr o gyrff y sector cyhoeddus at ei gilydd i rannu eu profiadau ymarferol a dysgu mewn meysydd fyddai yn ein barn ni yn elwa o rannu arferion da. Mae'r seminarau am ddim i gynrychiolwyr. Ymysg digwyddiadau sydd ar y gweill mae:

- Yr heriau a roddir gan wasanaethau a ddarperir yn anuniongyrchol ac a gyllidir yn gyhoeddus yng Nghymru
- Sut i Reoli Risg ynghylch Newid Sefydliadol, Trawsnewid Gwasanaethau ac Arloesedd
- Mesur Deilliannau: pwy sy'n ei wneud a sut (cysylltiedig â Deddf LICD)

Atodiad 1

Cyfrifoldebau pawb

Archwilio'r cyfrifon

Fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2013, mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn gosod allan fy mhwerau a'm dyletswyddau i gyhoeddi tystysgrif ac adrodd am y datganiadau ariannol sy'n cynnwys barn am y canlynol:

- eu 'gwirionedd a'u tegwch', gan roi sicrwydd eu bod yn:
 - rhydd o gamddatganiad sylweddol, boed hynny wedi ei achosi gan dwyll neu wall;
 - cydymffurfio â'r gofynion statudol a gofynion cymwys eraill; a
 - cydymffurfio â'r holl ofynion perthnasol am gyflwyno a datgelu cyfrifyddol.
- cysondeb gwybodaeth yn yr Adroddiad Blynyddol gyda'r datganiadau ariannol.

Rhaid i mi hefyd ddatgan trwy eithriad os nad yw'r Datganiad Llywodraethiant Blynyddol yn not cydymffurfio â gofynion, os na chadwyd cofnodion cyfrifo cywir, os na wnaed datgeliadau sydd eu hangen ar gyfer tâl a thrafodion eraill, neu os na dderbyniais yr holl wybodaeth a'r esboniadau a fyynnwyd gennyf.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn mynnu fy mod yn asesu a wnaeth Cyngor Sir Ddinbych drefniadau cywir ai peidio i sicrhau darbodaeth, effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau. I wneud hyn, byddaf yn ystyried:

- canlyniadau'r gwaith archwilio a wnaed ar y datganiadau ariannol;
- system Cyngor Sir Ddinbych o reolaeth fewnol, fel yr adroddwyd amdani yn y Datganiad Llywodraethiant Blynyddol a'm hadroddiad arno;
- canlyniadau gwaeth arall a wnaed dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur), ardystio hawliadau a chofnodion, ac ymarferion cyfatebu data;
- canlyniadau gwaith cyrff adolygu allanol eraill lle bo hynny'n berthnasol i'm cyfrifoldebau; ac
- unrhyw waith arall nas ymdriniwyd ag ef gan yr uchod ac sydd yn fy marn i yn angenrheidiol i gyflawni fy nghyfrifoldebau.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn gosod allan hawliau'r cyhoedd a'r etholwyr i archwilio datganiadau ariannol Cyngor Sir Ddinbych a dogfennau cysylltiol, i ofyn cwestiynau i mi, fel yr Archwilydd a Benodwyd, am y cyfrifon, a, lle bo hynny'n briodol, herio eitemau yn y cyfrifon. Rhaid i mi hefyd ystyried a ddylwn, er lles y cyhoedd, adrodd am unrhyw fater a ddaw i'm sylw wrth gynnal yr ymchwiliad.

Nid yw fy ngwaith archwilio yn dwyn oddi ar y rheolwyr a'r rhai sydd i lywodraethu eu their cyfrifoldebau sydd yn cynnwys:

- paratoi'r datganiadau ariannol a'r Adroddiad Blynyddol yn unol â'r safonau a'r canllawiau cyfrifo cymwys;
- cadw cofnodion cyfrifo cywir;

- sicrhau rheoleidd-dra trafodion ariannol; a
- sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau.

Mae'r rheolwyr yn cytuno i ddarparu'r canlynol i mi:

- mynediad at yr holl wybodaeth y gŵyr y rheolwyr sy'n berthnasol i baratoi'r datganiadau ariannol megis cofnodion, dogfennaeth a materion eraill;
- gwybodaeth ychwanegol y gallaf ofyn amdano gan y rheolwyr at ddibenion yr archwiliad; a
- mynediad dirwystr at bobl yng Nghyngor Sir Ddinbych y pennaf sy'n angenrheidiol er mwyn i mi gael tystiolaeth archwilio.

Bydd angen i'r rheolwyr ddatgan yn ysgrifenedig wrthyf er mwyn cadarnhau:

- eu bod wedi cyflawni eu cyfrifoldebau o ran paratoi'r datganiadau ariannol;
- y cofnodwyd yr holl drafodion a'u bod wedi eu hadlewyrchu yn y datganiadau ariannol;
- natur gyflawn y wybodaeth a ddarparwyd i mi at ddibenion yr archwiliad; ac
- i gefnogi tystiolaeth archwilio arall sy'n berthnasol i'r datganiadau ariannol neu honiadau penodol yn y datganiadau ariannol os tybiaf fod angen hyn neu bod yr ISAs yn eu mynnu

Archwilio perfformiad

Mae'r Mesur yn gosod dyletswydd gyffredinol ar awdurdodau gwella i 'wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth arfer [eu] swyddogaethau. Mae hefyd yn gosod gofynion penodol ar awdurdodau i osod amcanion gwella, ac i gyhoeddi cynlluniau ngwella blynyddol ac asesiadau perfformiad. Diffinnir awdurdodau gwella fel Cyngorau sir, awdurdodau parciau cenedlaethol, ac awdurdodau tân ac achub.

Mae'r Mesur hefyd yn mynnu fy mod yn cynnal asesiad gwella ar gyfer pob awdurdod gwella bob blwyddyn, i bennu a yw'r awdurdod yn debygol o gydymffurfio â'i ddyletswydd gyffredinol a gofynion y Mesur. Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol hefyd gynnal archwiliad i weld a gyflawnodd yr awdurdod ei ddyletswyddau cynllunio gwella ac adrodd.

Gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd dan rai amgylchiadau gynnal archwiliadau arbennig (dan adran 21), ac yng nghyswllt y rhain byd dyn darparu adroddiad i'r awdurdodau a'r Gweinidogion perthnasol, ac fe all gyhoeddi'r adroddiad (dan adran 22). Bydd yr Archwilydd Cyffredinol yn crynhoi adroddiadau archwilio ac asesu yn ei Adroddiad Gwella Blynyddol a gyhoeddir (dan adran 24). Bydd hyn hefyd yn crynhoi unrhyw adroddiadau am archwiliadau arbennig.

Atodiad 2

Gwaith perfformiad yn amlinelliad archwiliad llynedd sydd yn dal yn digwydd

Arddangosyn 9: Sefyllfa yn erbyn gwaith archwilio perfformiad 2015-16 a gynhwyswyd yn Amlinelliad Archwilio 2015-16

Prosiect archwilio perfformiad	Statws	Sylw
Thema Trawsnewid	Heb gychwyn	Disgwylir ei orffen erbyn Mehefin 2017
Prosiectau Lleol	Gwaith maes yn digwydd	Adroddir am hyn yn yr Adroddiad Gwella Blynyddol – Mai 2017
Cynllunio arbedion	Cwblhawyd	Disgwylir yr adroddiad yn gynnar ym Mawrth 2017
Llywodraethiant da wrth bennu newidiadau arwyddocaol mewn gwasanaethau	Drafftio'r adroddiad	Disgwylir cyhoeddi'r adroddiadau drafft ym Mawrth 2017

Atodiad 3

Astudiaethau cenedlaethol gwerth-am-arian

Efallai y bydd gan y Cyngor ddiddordeb hefyd yn yr archwiliadau gwerth-am-arian cenedlaethol y byddaf yn eu cynnal, gan y bydd rhai yn arbennig o berthnasol i lywodraeth leol ac y gallant olygu casglu tystiolaeth gan lywodraeth leol. Cefnogir yr astudiaethau hyn gan arian a gymeradwywyd y Cynulliad Cenedlaethol. Mae adroddiadau yn cael eu cyflwyno o Bwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus y Cynulliad Cenedlaethol i gefnogi ei waith o graffu ar wariant cyhoeddus ac o bosib gefnogi craffu ar bwyllgorau eraill y Cynulliad Cenedlaethol

Mae'r tabl isod yn ymdrin â'r holl astudiaethau gwerth-am-arian a raglennwyd ar hyn o bryd.

Mae'r rhaglen yn cynnwys crynodebau Cymru-gyfan o waith archwilio a wnaed yn lleol yn y GIG ac archwiliadau ymatebol i faterion penodol a achosodd bryder cyhoeddus ac y tynnwyd fy sylw atynt. Yn ychwanegol at y gwaith a amlinellir isod, gallaf benderfynu yn ystod y flwyddyn i baratoi adroddiadau cenedlaethol eraill yn crynhoi gwaith archwilio lleol neu sy'n seiliedig ar ganfyddiadau archwilio ymatebol.

Yr wyf hefyd ar hyn o bryd yn ymgynghori gyda'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a rhanddeiliaid eraill am gynnwys yn fy rhaglen nifer o astudiaethau gwerth-am-arian newydd i'w cyflwyno yn ystod 2017-18. Er enghraifft, dywedais eisoes wrth y Pwyllgor, yn dilyn fy adroddiad yng Ngorffennaf 2016 ar gyllido Kancoat Cyf. gan Lywodraeth Cymru, fy mod yn ystyried archwiliad ehangach o gefnogaeth Llywodraeth Cymru i fusnesau.

Byddaf yn darparu cyfoesiadau pellach am fy rhaglen o astudiaethau gwerth-am-arian i chi gyda'r adroddiadau cynnydd rheolaidd a baratoir gan fy nhîm.

Arddangosyn 10: Sefyllfa yn erbyn astudiaethau Gwerth am Arian Cenedlaethol sydd wedi eu rhaglennu ar hyn o bryd

Pwnc	Pryd y disgwyliar ei gyhoeddi (fel ar 3 Ionawr 2017)
Apwyntiadau dilynol cleifion allanol	Chwefror 2017
Llywodraethiant a goruchwyllo cyrff hyd-braich (papur trafod)	Chwefror 2017
Goruchwyliaeth Llywodraeth Cymru o gyllid a chyflwyno sefydliadau addysg bellach	Mawrth 2017
Cylchffordd Cymru	Chwefror 2017
Comisiynu gwasanaethau ambiwlans brys	Chwefror 2017
Rhaglen ysgolion ac addysg yr 21ain ganrif	Mawrth 2017
Adolygiad o dirwedd caffael cyhoeddus	Ebrill i Orffennaf 2017

Pwnc	Pryd y disgwylir ei gyhoeddi (fel ar 3 Ionawr 2017)
Rheoli gwastraff (atal gwastraff)	Ebrill i Orffennaf 2017
Rheoli gwastraff (ailgylchu bwrdeistrefol) ¹	Ebrill t i Orffennaf 2017
Gweithredu Deddf Cyllid y GIG (Cymru) 2014 (cynllunio tymor-canol integredig)	Ebrill i Orffennaf 2017
Rhaglen Cefnogi Pobl	Ebrill i Orffennaf 2017
Gwasanaethau Gwybodeg GIG Cymru	Ebrill i Orffennaf 2017
Mynediad at wasanaethau cyhoeddus gyda chefnogaeth dehongli a chyfieithu arbenigol	Awst i Hydref 2017
Paratoadau ar gyfer gweithredu datganoli cyllid yng Nghymru (adroddiad dilynol)	Awst i Hydref 2017
Ymyriad cynnar a newid ymddygiad	I'w gadarnhau ²

¹ Yn ychwanegol at y gwaith ar atal gwastraff ac ailgylchu bwrdeistrefol, byddaf yn bwrw ymlaen ag adolygiad o seilwaith trin gwastraff yn gynnar yn 2017.

² Mae fy rhaglen o waith ar arferion da wedi cynnwys prosiect yn edrych i mewn i waith newid ymddygiad ar draws gwasanaethau cyhoeddus cymru, a chyfleoedd i wella arferion, rhoi gwell deilliannau i ddinasyddion, a chael gwell gwerth am arian. Rhagwelaaf o hyd y bydd y wybodaeth a'r dystiolaeth a gesglir trwy'r gwaith hwn yn cefnogi cynhyrchu adroddiad ar y pwnc, er na fydd hwn yn debyg o fod ar ffurf adroddiad archwilio traddodiadol, ac nid yw'r cynlluniau ar gyfer ei gynhyrchu eto wedi eu cadarnhau.

Atodiad 4

Datblygiadau eraill at y dyfodol

Newidiadau allweddol sydd ar y gweill gydag IFRS

Arddangosyn 11: Newidiadau sydd ar y gweill i IFRS

Safon	Dyddiad gweithredu	Manylion pellach
IFRS 9 Offerynnau ariannol	2018-19	Bydd offerynnau ariannol IFRS 9 yn cymryd lle IAS 39 ac yn cynnwys agwedd newydd seiliedig ar egwyddorion er mwyn dosbarthu a mesur asedau ariannol. Mae hefyd yn cyflwyno methodoleg amhariad newydd ar gyfer asedau ariannol seiliedig ar golledigion disgwylidig yn hytrach na cholledion a ddaeth i'w rhan. Trwy hyn bydd modd adnabod colledion credyd yn gynt ac yn fwy amserol. Mae'r gofynion cyfrifo am ymrwymadau ariannol bron i gyd yn cael eu cario ymlaen heb newid o IAS 39.
IFRS 15 Refeniw o gcontractau â chwsmeriaid	2018-19	Mae IFRS 15 Refeniw o gcontractau gyda chwsmeriaid yn cyflwyno model pum-cam seiliedig ar egwyddorion i gydnabod refeniw sy'n deillio o gcontractau gyda chwsmeriaid. Mae wedi ei seilio ar egwyddor graidd sy'n mynnu bod cydnabyddiaeth refeniw yn darlunio trosglwyddo nwyddau neu wasanaethau a addawyd i'r cwsmer mewn swm sy'n adlewyrchu'r tâl y mae gan y corff hawl i'w ddisgwyl, yn gyfnewid am y nwyddau neu'r gwasanaethau hynny. Bydd hefyd yn gofyn am ddatgeliadau mwy helaeth na'r hyn sydd ei angen ar hyn o bryd.
IFRS 16 Prydlesi	2019-20	Bydd IFRS 16 yn cymryd lle safon prydlesi presennol IAS 17. Y newid allweddol yw ei fod yn gwneud i ffwrdd i raddau helaeth â'r gwahaniaeth rhwng prydlesi gweithredol a chyllid i ddeiliaid prydles trwy gyflwyno un model cyfrifo prydlesai sy'n mynnu bod y prydlesai yn cydnabod asedau a rhwymedigaethau i bob prydles gyda thymor llai na 12 mis, oni fydd gwerth yr ased gwaelodol yn isel. Bydd hyn yn arwain at gydnabod pob prydles ar fantolen fel ased seiliedig ar egwyddor 'hawl i ddefnyddio' gyda rhwymedigaeth gyfatebol am rentu at y dyfodol. Mae hyn yn newid arwyddocaol mewn cyfrifo deiliaid prydlesi.

Cyfnwidfa Arfer Da

Mae Cyfnwidfa Arfer Da Swyddfa Archwilio Cymru (GPX) yn helpu gwasanaethau cyhoeddus i wella trwy rannu gwybodaeth ac arferion sy'n gweithio. Cynhelir digwyddiadau lle gellir cyfnwid gwybodaeth wyneb-yn-wyneb ac y rhennir adnoddau ar-lein.

Mae canolbwynt digwyddiadau GPX yn cynnwys rheolaeth ariannol, staff y sector cyhoeddus a llywodraethiant.

Mae mwy o wybodaeth, gan gynnwys manylion am ddigwyddiadau GPX at y dyfodol ac allbynnau seminarau blaenorol, ar [wefan GPX](#). Bydd cofrestru am bob digwyddiad yn agor ddeufis cyn y digwyddiad.

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone : 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru